

Tezaurul de monede romane descoperit la Tămășeni, județul Neamț

de Vasile Ursachi

În primăvara anului 1971, pe locul numit de localnici "La Siliște" sau "La Cânepiste" situat în partea de N-V a satului Tămășeni la circa 1 km de sat, cu prilejul lucrărilor agricole la grădina de zarzavat, s-a descoperit un tezaur de monede republicane și imperiale romane.

Tezaurul se afla într-un mic vas, o căniță, lucrată la roată, din pastă cenușie, cu decor lustruit pe umărul și gâtul vasului, prevăzut cu o toartă în bandă, ruptă din vechime (Fig.1).

Numărul monedelor era de circa 60, fiind recuperate de către locuitorii Cimpoeșu V. Carol și Bulai P. Petru doar 52 bucăți, care au fost aduse la Muzeul de Istorie din Roman.

Locul descoperirii este o mică adâncitură de teren în apropierea unui cot al Siretului, care se umple cu apă, mai ales în anii ploioși, fiind alimentat și de câteva izvoare din această zonă, făcând parte din terasa inferioară a Siretului, proprie locuirii.

Un sondaj arheologic efectuat în toamna anului 1971, a demonstrat că tezaurul a fost îngropat într-o așezare din sec. II - III d.H¹.

Dacă dovezile arheologice, privitoare la viața geto-dacilor din primele două secole ale erei noastre au început să fie din ce în ce mai profunde și concludente, numeroasele dovezi numismatice, mai ales descoperirile de tezaur monetare, vin să întregescă sfera cunoștințelor noastre în acest domeniu².

Printre noile descoperiri de tezaur, deci, se numără și cel pe care îl prezentăm în continuare.

Tezaurul cuprinde emisiuni de monede romane republicane din sec. I î.H. și imperiale din secolele I, II d.H. (anii 32 - 31 î.H. și 69 - 182 d.H.). Cele 52 de monede au fost emise, după cum urmează:

1. Marc Antoniu - 6 exemplare
2. Nero - 1 exemplar
3. Vespasian - 3 exemplare
4. Titus - 1 exemplar

1. Săpături efectuate de V. Ursachi - material inedit

2. Bucur Mitrea, Contribuții numismatice la istoria triburilor daco-getice din Moldova în a doua jumătate a sec. al II - lea e.n., S.C.I.V., VII, 1956, pag. 159 - 177.

- 5. Domitian - 3 exemplare
- 6. Traian - 6 exemplare
- 7. Hadrian - 7 exemplare
- 8. Sabina - 1 exemplar
- 9. Antonius Pius - 11 exemplare
- 10. Antonius Pius și
Marc Aurelius - 2 exemplare
- 11. Marc Aurelius - 3 exemplare
- 12. Lucilla - 1 exemplar
- 13. Faustina II - 4 exemplare
- 14. Faustina I - 1 exemplar

TOTAL : - 52 exemplare

Cea mai recentă monedă din tezaur este de la Lucilla și datează din anul 182, descrisă de noi sub nr. 37, Cohen 2, 6, RIC 757, ANUL 180 - 182, așa încât teaurizarea a fost făcută după această dată.

Din punct de vedere al greutateii, media celor republicane este de 3,275 g., iar a celor imperiale² de 3,342 g. Uzura lor putea fi datorată nu numai intensei circulații monetare, ci și uzurii prea mari a tiparelor, care dau, uneori, un aspect tocit monedelor chiar ieșite din atelier³.

Faptul că tezaurul de la Tămășeni a fost îngropat după anul 182 ne ândeamnă să credem că acest lucru poate fi legat de apariția goșilor la granițele Imperiului Roman, care aduc nesiguranță în viața locuitorilor de la est de Carpați, poate chiar unele deplasări ale lor în Imperiu⁴. În orice caz, așezarea de aici nu a încetat la această dată, ea continuă și în secolele următoare. Faptul că teaurizarea s-a făcut în așezare poate constitui un indiciu că aceste îngropări nu erau legate numai de unele evenimente istorice, ci și cauze cu totul firești, în condițiile posibilității unor acumulări mai mari de monede.

Dăm în continuare tabelul cu tezaurul monetar de la Tămășeni, jud. Neamț (planșa CX - CXIV) :

Nero (54 - 68)

- 1. Av. IMP. NERO CAE... AVG. P.P. Capul împăratului laureat spre dreapta
Rv. SAILVS (în cîmp) Salus șezând spre stînga și ținând o pateră
argint, greutate 3,30 g.
Cohen 2, 320. Anul 51
Inv. 10225 - Pl. I / 1

Vespasian (69 - 79)

- 2. Av. IM.... VESPASIANVS AVG. Capul său laureat spre dreapta
Rv. IVDARA. Iudea șezând spre dreapta sub un palmier

3. Idem , Monedele orașelor Dirrachium și Apollonia în Moldova, S.C.I.V., II, 1958, pag. 79 .

4. Idem, op.cit. , S.C.I.V., VII, 1956, pag.169

argint, greutate 3,20 g.

Cohen 2, 229

Inv. 10226 - Pl. I / 2

3. Av.... AESAR VESPASIANVS A... Capul său laureat spre dreapta

Rv. IVDAEA. Iudea șezând spre dreapta sub un palmier

argint, greutate 3,20 g.

Cohen 2, 229

Inv. 10227 - Pl.I / 3

4. Av.... VESPASIAN... Capul împăratului laureat spre dreapta

Rv.... TR.POT. Mars mergând spre dreapta purtând o sulică și ținând un trofeu, c. p. e.

argint, greutate 3,20 g.

Cohen 2, 88. Anul 70

Inv. 10228 - PL.I / 4

5. Titus

Av. IMP. TITVS CAES. VESPASIAN AVG.P.M. Capul împăratului laureat spre dreapta

Rv. TR.P. VIII IMP. XIII COS. VII P.P. Venus întoarsă spre dreapta, sprijinită de o coloană, ținând o cască și o lance

argint, greutate 3,10 g.

Cohen 2, 268. Anul 79

Inv. 10229 - Pl.I / 5

6. Domitian (81 - 96)

Av. IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P.M.TR.P.XI. Bustul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. IMP.XXI COS... ENS. P.P.P. Palla (Minerva) cu o bute și o lance, c.p.e.

argint, greutate 3,10 g.

Cohen 2, 268, RIC. 158, Anul 90 - 91

Inv. 10230 - Pl.I / 6

7. Av. IMP. CAES. DOMIT. AVG.GERM. P.M.T.R. Capul împăratului laureat spre dreapta

Rv. IMP. XII COS. XVI CENS P.P.P. Palla (Minerva) spre dreapta cu un vas

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 281, RIC. 173. Anul 92 - 93

Inv. 10231 - Pl. I / 7

8. Av. IMP. CAES. DOMIT. AVG.... Bustul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. IMP. XXI COS XV CENS. P.P.P. Pallas combatant, c.p.e.

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 265, RIC. 152. Anul 90 - 91

Inv. 10232 - Pl. I / 8

Traian (98 - 117)

9. Av.... TRAIANO AVG. CER.DAC.PM.TR.P. Bustul împăratului laureat spre dreapta

Rv. COS.V.P.P.S.P.Q.R.OPTIMO PRIMO. Ceres întoarsă spre stânga ținând spice de grâu și o torță aprinsă, c.p.e.

argint, greutate 3,50 g.

Cohen 2, 65. Anul 104 - 110

Inv. 10233 - Pl. I / 9

10. Av. IMP.CAES.NER. TRAIANO AVG. GER.DAC. Bustul împăratului laureat și drapat spre dreapta

Rv. P.M.TR.P.COS.VI.P.P.S.P.Q.R.Pacea întoarsă spre stânga ținând un caduceu și un corn al abundenței

argint, greutate 3,40 g.

Cohen 2, 278. Anul 114

Inv. 10234 - Pl. I / 10

11. Av. IMP.CAES. NER. TRAIANO OPTIMO AVG. GER. DAC. Bustul împăratului laureat și drapat spre dreapta, c.p.e.

Rv. PM. TR. COS. VI P.P.S.P.Q.R. Mars mergând spre dreapta și purtând o suliță și un trofeu, c.p.e.

argint, greutate 3,20 g.

Cohen 2, 270. Anul 114

Inv. 10235 - Pl. II / 1

12. Av. IMP.CAES. NER. TRAIAN OPTIMAVG. GER. DAC. PARTHICO. Bustul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. PM.TR.P.COS.VI.P.P.S.P....Virtutea în picioare spre dreapta cu o cască ținând o lance și un parazoniu, c.p.e.

argint, greutate 3,10 g.

Cohen 2, 272. Anul 116

Inv. 10236 - Pl. II / 1

13. Av.... AIANO AVG.GER.DAC.P.M.TR.P.COS.V.P.P. Bustul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI. Virtutea în costum militar întoarsă spre dreapta ținând o lance și un parazoniu

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 402. Anul 104 - 110

Inv. 10237 Pl. II / 3

14. Av. IMP. TRAIANO AVG. GER.DAC.PM.TR.P.COS.V.P.P. Capul împăratului laureat spre dreapta

Rv. S.P.Q.R.OPTIMO PRINCIPI

Inv. 10238 Pl. II / 4

Adrian (117 - 138)

15. Av. IMP. CAESAR TRAIANO ADRIANVS AVG. Bustul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. PM.TR.P.COS III Femeie șezând spre stânga ținând pe un glob o mică Victorie și o ramură cu măslini, c.p.e.

Cohen 2, 1147

Inv. 10239 - Pl. II / 5

16. Av. HADRIANVS AVGVSTVS. Bustul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. COS III. Geniu întors spre stânga sacrificând pe un altar o pateră și ținând cornul abundenței, c.p.e.

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 335

Inv. 10240 - Pl. II / 6

17. Av. HADRIANVS AVGVSTVS. Capul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. COS III. Geniu întors spre stânga, sacrificând pe un altar o pateră și ținând cornul abundenței, c.p.e.

argint, greutate 3,40 g.

Cohen 2, 335

Inv. 10241 - Pl. II / 7

18. Av. HADRIANVS AVG. COS III P.P. Capul împăratului laureat spre dreapta
Rv. TELLV STABIL. Femeie întoarsă spre stânga, ținând un brăzdar și o greblă, la dreapta, pe pământ, două spice.

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 1427. Anul 134 - 138

Inv. 10242 - Pl. II / 8

19. Av. HADRIANVS AVGVSTVS P.P. Capul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. CO/S III. Roma șezând spre dreapta pe cuirasă, ținând în mâini o lance și un parazoniu

argint, greutate 3,60 g.

Cohen 2, 338. Anul 134 - 138

Inv. 10243 - Pl. II / 9

20. Av. HADRIANVS AVG. COS. III. P.P. Bustul împăratului laureat spre dreapta
Rv. FIDES PVBLICA Fides întoarsă spre dreapta ținând spice și un coș cu pecete

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 715. Anul 134 - 138

Inv. 10244 - Pl. II / 10

21. Av. IMP. CAESAR TRAIAN. HADRIANVS AVG. Bustul împăratului laureat și drapat spre dreapta

Rv... NVS.

Inv. 10245 - Pl. II / 1

Sabina Augusta

22. Av. SABINAAVGUSTA. Bustul ei spre dreapta, c.p.e.

Rv. CONCORDIAAVG. Concordia șezând spre stânga ținând o pateră și sprijinindu-se de un sceptru

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 24

Inv. 10260 - Pl. III / 2

Antoninus Pius

23. Av. ANTONINVS AVG. PIVS P.P. Capul împăratului laureat spre dreapta

Rv. TR.POT.COS.III LIB.III Libertatea spre stânga ținând o "tessere" și cornul abundenței, c.p.e.

argint, greutate 3,40 g.

Cohen 2, 490. Anul 145

Inv. 10261 - Pl. III / 3

24. Av. ANTONINVS AVG. PIVS P.P.TR. XII. Bustul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. COS IIII. Abundentia în picioare spre stânga ține spice și o ancoră, la stânga ei un modius plin cu spice, c.p.e.

argint, greutate 3,10 g.

Cohen 2, 284. Anul 149

Inv. 10246 Pl. III / 4

25 Av. ANTONINVSAVG.... XI. Bustul împăratului laureat spre dreapta c.p.e.

Rv. COS IIII. Fortuna întoarsă spre stânga ținând un corn al abundenței, c.p.e.

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 263. Anul 149

Inv. 10247 Pl.III/5

26. Av. IMP. CAES. TAEL. HADR. ANTOTNINVS AVG. PIVS.P.P.Bustul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. TR.POT.XV.COS.III PAX. Pacea (pax) întoarsă spre stânga ținând o ramură de măslin și un sceptru, c.p.e.

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 585, RIC. 256 a. Anul 151 - 152

Inv. 10249 - Pl. III /6

27. Av. ANTONINVS AVG. PIVS P.P.IMP. II Capul împăratului laureat spre dreapta

Rv. TR.POT.XIX COS. IIII. Salus șezând spre dreapta hrănind un șarpe

argint, greutate 3,40 g.

Cohen 2, 982, RIC,254. Anul 155 - 156

Inv. 10250 Pl. III /7

28. Av. ANTONINVS AVG. PIVS P.P.I.P.II. Capul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. TR.POT.XX COS.III. Salus șezând spre stânga hrănind un șarpe încolăcit

în jurul unui altar, c.p.e.

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 1023. Anul 157

Inv. 10252 - Pl. III/8

29. Av. ANTONINVS AVG. PIVS. P.P.TR.P.XXII. Capul împăratului laureat

spre dreapta, c.p.e.

Rv. TEMPLVM DIV.AVG.REST.COS.III. Templu cu opt coloane, c.p.e.

argint, greutate 3,40 g.

Cohen 2, 804. Anul 159

Inv. 10253 - Pl. III / 9

30. Av. ANTONINVS AVG. PIVS P.P.T.Q.R. Capul împăratului laureat spre

dreapta, c.p.e.

Rv. COS III. Abundentia spre stânga ține spice și un modius plin cu spice pe

un vas

argint, greutate 3,70 g.

Cohen 2, 286.

Inv. 10254 - Pl. III / 10

31. Av. ANTONINVS AVG. PIVS. P.P.IMP.II. Capul împăratului laureat spre

dreapta

Rv. TR.POT XIX COS.III. Abundentia spre stânga ținând spice și un modius

plasat pe un vas

argint, greutate 3,70 g.

Cohen 2, 983

Inv. 10255 - Pl.IV / 1

32. Av. ANTONINVS AVG. PIVS.P.P.TR.P.XXII. Bustul său laureat spre dreapta

Rv. VOTA SVSCEIPTA DEC.III COS.III., c.p.e.

RIC. 294 b.

Inv. 10256 - Pl. IV/2

33. Av. ANTONINVS AVG. PIVS P.P. Capul împăratului laureat spre dreapta

Rv. TR.POT COS.II. Pacea întoarsă spre stânga ține un caduceu și un corn

al abundenței

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2, 852

Inv. 10257 - Pl. IV / 3

Antoninus Pius și Marc Aurelius

34. Av. ANTONINVS AVG. PIVS P.P.TR.P.COS.III. Capul lui Antoninus Pius

spre dreapta c.p.e.

Rv. AVRELIVS CAESAR AVG. P.II COS. Capul tânăr a lui Marc Aurelius spre

dreapta

argint, greutate 3,40 g.

Cohen 2, 15

Inv. 10248 - Pl. IV / 4

Marc Aureliu (161 - 180)

35. Av. ANTONINVS AVG. AP.M.PARTH.MAX. Capul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. TR.P.XX IMP. III COS.III PAX. Pax întoarsă spre stânga ține o ramură de măslin și cornul abundenței, c.p.e.

argint, greutate 3,20 g.

Cohen 2, 830

Inv.10258 - Pl. IV /5

36. Av. ANTONINVS AVG. ARM. PARTH. MAX. Capul împăratului laureat spre dreapta, c.p.e.

Rv. TR.P.XX IMP. III. COS.III PAX. Pax întoarsă spre stânga ține o ramură de măslin și cornul abundenței, c.p.e.

argint, greutate 3,30 g.

Cohen 2 880

Inv. 10259 - Pl. IV /6

Lucilla

37. Av. LVCILLAE AVG. ANTONIN. AVG. F. Bustul lui spre dreapta

Rv. CONCORDIA. Concordia pe tron spre stânga ține o pateră și-și sprijină cotul stîng pe o statuie a zeiței Spa sub tron un corn al abundenței

argint, greutate 3,30

Cohen 2, 6. RIC. 757. Anul 180 - 182

Inv. 10263 - Pl. IV /7

Faustina II Junior (147 -)

38. Av. FAVSTINA AVGVSTA. Bustul ei spre dreapta. c.p.e.

Rv. FECVNDITAS. Fecunditas în picioare spre dreapta ține un sceptru și un copilaș

argint, greutate 3,40 g.

Cohen 2, 99. Anul 147 -157

Inv. 10264 - Pl. IV/8

39. Av. FAVSTINA AVGVSTA AVG.XX F. Bustul ei spre dreapta, c.p.e.

Rv. PVDICITIA. Pudicitia spre stânga, c.p.e.

argint, greutate 3,30 g.

RIC.III - 508 a

Inv. 10265 - Pl. IV /9

40. Av. FAVSTINA AVGVSTA. Bustul ei spre dreapta, c.p.e.

Rv. VE/NVS. Venus spre stânga ținând un măr și un sceptru, c.p.e.

argint, greutate 3,50 g.

Cohen 2, 255

Inv. 10266 - Pl. IV /10

Faustina I Senior

41. Av. DIVA FAVSTINA. Bustul ei spre dreapta c.p.e.

Rv. AETERNITAS. Aeternitas spre stânga ține un măr și își ține vălul deasupra

capului

argint, greutate 3,40 g.

Cohen 2, 32

Inv.10267 - Pl. V / 1

42. Av. DIVA FAVSTINA. Bustul ei spre dreapta

Rv. CONSECRATIO. Păun mergând spre dreapta uitându-se în sus
argint, greutate 3,70 g.

Cohen 2, RIC. III, 384. Anul 141

Inv. 10268 bis. - Pl. VI / 2

Faustina II

43. Av. FAVSTINE AVG. P. II AVG. FIL. Bustul ei spre dreapta

Rv. VENVS. Venus întoarsă spre stânga ținând un măr și un sceptru
argint, greutate 3,70 g.

Cohen 2, 252. Anul 145 -146

Inv. 10269 bis. Pl. VI / 3

Faustina I Senior

44. Av. DIVA FAVSTINA. Bustul ei spre dreapta

Rv. AETERNITAS.

argint, greutate 3,70 g.

Inv. 10276 bis -Pl. V / 4

Marc Antoniu

45, 46 Av. Corabia spre dreapta ANT.AVG. : jos III. VIR.R.P.C.

47, 48 Rv. Aquila între două stindarde. LEG.II

argint,3,40 g. medie, 18 mm. Sydenham, Efes, 1216. a. 32 - 31 î.H.

Crawford 544, 14, 32 - 31 î.H.

Inv. 10270 bis - 10273 bis - Pl. V / 5 - 8

Marc Antoniu

49, 50 Av. Corabia spre dreapta. ANT.AVG. : jos III. VIR.R.P.C.

Rv. Aquila între două stindarde. LEG.III

argint, 3,40 g. medie, 18mm. Sydenham, Efes, 1217, a, 32 - 31 î. H.

Crawford 544, 15, 32 - 31 î.H.

Inv. 10274 bis - 10275 bis - Pl. V / 9 - 10

Antoninus Pius și Marc Aurelius

51. Av. ANTONINVS AVG. PIVS P.P.TR.P. COS III. Capul lui Antoninus Pius
spre dreapta, c.p.e.

Rv. AVRELIVS CAESAR AVG. P.II COS. Capul tânăr a lui Marc Aurelius spre
dreapta

argint, 3,40 g.

Inv.10262 - Pl. V / 11

Marc Aureliu

52. Av. ANTONINVS AVG. AR.PARTH.MAX. Capul împăratului laureat spre
dreapta, c.p.e.

Rv. TR.P.XX IMP. III COS. III PAX. Pax întoarsă spre stânga ține o ramură de măslin și cornul abundenței, c.p.e.

argint, 3,20 g. 18 mm

RIC, III, p. 226, nr.164, vară - dec. 166. II

Inv. 10277 bis - Pl. VI/ 12

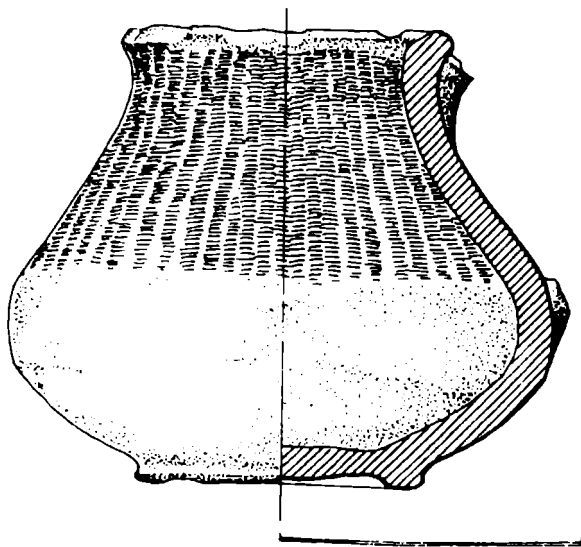
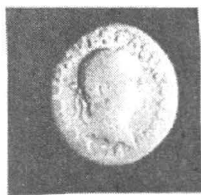

Fig.1 Canița în care s-a descoperit tezaurul

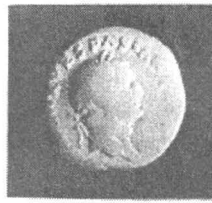
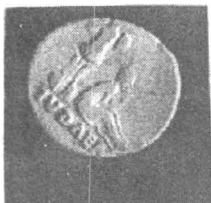
1

2

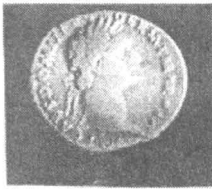
3

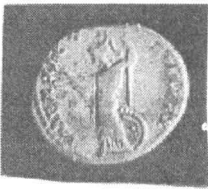
4

5

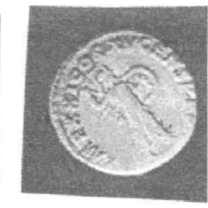
6

7

8

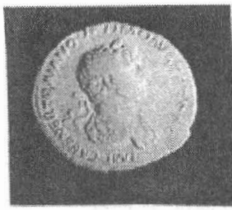
9

10

Pi. I / 1 - 10 Monede din tezaur de la numărul 1 la 10 - avers și revers

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

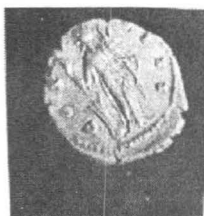
21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

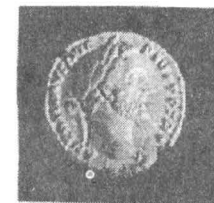
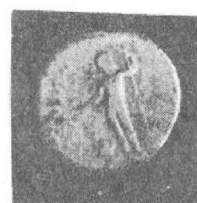
31

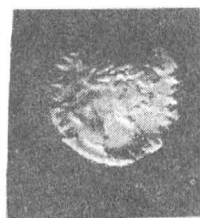
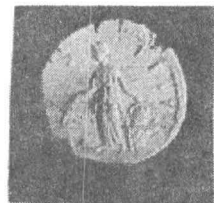
32

33

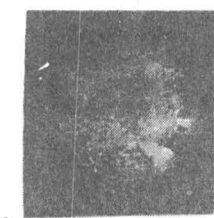
34

35

36

37

38

39

40

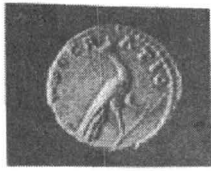

41

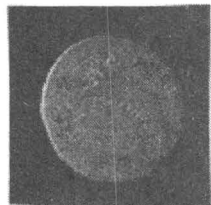
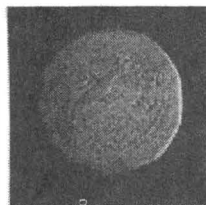
42

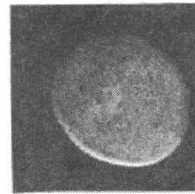
43

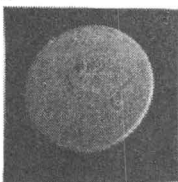
44

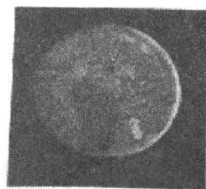
45

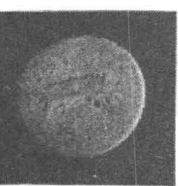
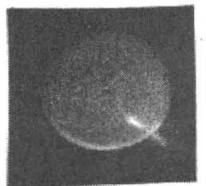
46

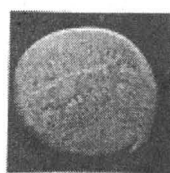
47

48

49

50

51

52

Pl. V / 1 - 12 Monede din tezaur de la numărul 41 la 52 - avers și revers